

بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابداری داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی

سمانه ارواحی^۱

احسان رجایی زاده هرندی^{۲*}

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۲/۰۶ تاریخ چاپ: ۱۴۰۱/۰۱/۰۶

چکیده

شرکت‌ها به عنوان واحدهای اقتصادی، همواره به دنبال سودآوری و دستیابی به ثروت بیشتر می‌باشند. به دلایل مختلفی که مهم‌ترین آن‌ها جدایی مالکیت از مدیریت می‌باشند، شرکت‌ها علاوه بر وظیفه انجام فعالیت اقتصادی، وظیفه پاسخگویی به افراد بیرون از شرکت را نیز بر عهده دارند. کاراترین شکل پاسخگویی، بر اساس شواهد تجربی، گزارشگری مالی می‌باشد. کیفیت گزارشگری مالی بیانگر دقت و صحت گزارش‌های مالی در بیان اطلاعات مربوط به عملیات شرکت، خصوصاً جریان‌های نقد مورد انتظار، به منظور آگاه کردن سرمایه‌گذاران است. لذا مطالعه عوامل مؤثر بر کیفیت گزارشگری مالی حائز اهمیت می‌باشد. بر اساس مطالب بیان شده، پژوهش حاضر به بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابداری داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد. به منظور دستیابی به هدف فوق، اقدام به تدوین دو فرضیه شد. بر این اساس به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش، نمونه‌ای متشکل از ۱۰۸ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۳ الی ۱۳۹۹ انتخاب شد. جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش نیز از مدل رگرسیون چندمتغیره مبتنی بر داده‌های ترکیبی استفاده شده است. نتایج این پژوهش نشان‌دهنده آن است که ارتباط مثبتی بین حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی برقرار است بدین معنی که با افزایش حاکمیت شرکتی، کیفیت گزارشگری مالی افزایش خواهد یافت؛ علاوه بر این، بین کیفیت حسابداری داخلی و کیفیت گزارشگری مالی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد بدین معنی که با افزایش کیفیت حسابداری داخلی، کیفیت گزارشگری مالی افزایش خواهد یافت.

واژگان کلیدی

کیفیت گزارشگری مالی، حاکمیت شرکتی، کیفیت حسابداری داخلی

^۱ کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه شهید اشرفی، اصفهان، ایران. (sam_acc_22@yahoo.com)

^۲ کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه شهاب دانش، قم، ایران. (* نویسنده مسئول: ehsanrajaeezadeh@yahoo.com)

۱- مقدمه

چارچوب مفهومی سال (۲۰۱۸) به وضوح توضیح می‌دهد که هدف گزارشگری مالی ارائه اطلاعات مالی است که در تصمیم‌گیری برای کاربران مفید است. برای تصمیمات معتبر، اطلاعات در گزارش‌های مالی باید صادقانه، مرتبط، قابل فهم، قابل مقایسه، به موقع و قابل تأیید باشد. کیفیت گزارشگری مالی برای تصمیم‌گیری در مورد تخصیص منابع در سازمان مفید است (هیئت استانداردهای حسابداری بین‌المللی^۱، ۲۰۱۳). تأکید شده است که توانایی یک شرکت در تأمین منابع خارجی و ارائه پاسخگویی مناسب صرفاً به کیفیت گزارشگری مالی اختصاص دارد (چان - جین و همکاران^۲، ۲۰۱۵؛ چن و همکاران^۳، ۲۰۱۱). کاربران اطلاعات مالی در مورد چشم‌اندازهای خالص نقدینگی آتی به واحد تجاری و سرپرستی منابع اقتصادی واحد تجاری تصمیم‌گیری می‌کنند (استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی^۴، ۲۰۲۰). به این ترتیب، کیفیت گزارشگری مالی به طور جهانی برای همه ذینفعان مانند سهامداران، وام‌دهندگان و تأمین‌کنندگان نگران‌کننده است.

در سطح جهان، شیوه‌های گزارش نادرست مالی رایج است. به عنوان مثال، پرایس واتر هاوس کوپرز^۵ (۲۰۱۸) بررسی جنایت اقتصادی و کلاهبرداری جهانی نشان می‌دهد که ۴۹ درصد گزارش‌های مالی ارائه شده توسط شرکت‌ها از استاندارد کیفیت برخوردار نیستند. در اوگاندا، موارد گزارش نادرست در میان شرکت‌ها رایج است. کاواسی و همکاران^۶ (۲۰۱۶) نشان می‌دهند که گزارش مالی مشکوک در میان شرکت‌های تجاری برای اولین بار در سال (۱۹۹۹) با بسته شدن سه شرکت تجاری آشکار شد و همچنان ادامه دارد. با وجود همه این سناریوها، هنوز سؤالات زیادی در مورد مکانیزم‌هایی وجود دارد که شرکت‌ها می‌توانند برای ارتقاء کیفیت گزارشگری مالی استفاده کنند.

ادبیات موجود به وضوح نشان نمی‌دهد که آیا عواملی مانند حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر می‌گذارد یا خیر. با این حال، حاکمیت شرکتی خوب نظارت و کنترل را ساده می‌کند که کیفیت گزارشگری مالی را افزایش می‌دهد (نالوکنگه و همکاران^۷، ۲۰۱۷). از نظر کیفیت حسابرسی داخلی، روسی و بریوت^۸ (۲۰۱۶) نشان می‌دهند که حسابرسان داخلی از طریق نظارت نظارتی بر کلیه فرآیندها و رویه‌ها، کیفیت گزارشگری مالی را تعیین می‌کنند. نظریه ذینفعان نشان می‌دهد که شرکت‌ها باید ابزارهای مؤثرتری برای نظارت و کنترل فعالیت‌های شرکت مانند حاکمیت شرکتی به کار گیرند (نالوکنگه و همکاران، ۲۰۱۷). مطالعات مرتبط با ویژگی‌های حاکمیت شرکتی مانند تخصص هیئت‌مدیره، استقلال هیئت‌مدیره، عملکرد نقش هیئت‌مدیره و کیفیت حسابرسی داخلی با کیفیت گزارشگری مالی در کشورهای در حال توسعه کمیاب است. بیشتر چنین مطالعاتی در اروپا، آسیا و سایر کشورهای خارج از آفریقا انجام می‌شود (جول و همکاران^۹، ۲۰۱۳). در شرایطی که چنین مطالعاتی وجود دارد، محققان به دامنه کوچک‌تر محدود شده‌اند. نالوکنگه و همکاران^{۱۰} (۲۰۱۸) بر مشارکت حاکمیت شرکتی، اخلاق و کنترل‌های داخلی در

1 IASB

2 Chan-Jane et al

3 Chen et al

4 IFRS

5 PwC

6 Kaawaase et al

7 Nalukenge et al

8 Roussy and Brivot

9 Johl et al

10 Nalukenge et al

مطابقت با استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی تمرکز کرد و دریافت که حاکمیت شرکتی به طور قابل توجهی با رعایت استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی مرتبط است.

نالونگه و همکاران (۲۰۱۷) توضیح می‌دهد که ویژگی‌های حاکمیت شرکتی از نظر تخصص هیئت مدیره، استقلال هیئت مدیره و عملکرد نقش هیئت مدیره برای کنترل‌های داخلی بر گزارش مالی بسیار مهم است. مطالعه آن‌ها تا حد زیادی بر روی اجزای خاص کنترل‌های داخلی مانند محیط کنترل، کنترل فعالیت‌ها، نظارت بر فعالیت‌ها، فناوری اطلاعات و ارزیابی ریسک صورت گرفت. سایر تحقیقات قابل توجه در شیوه‌های گزارشگری بر مسئولیت پذیری در بخش عمومی متمرکز شده است (بانانوکا و همکاران^{۱۱}، ۲۰۱۸؛ باکالیکویرا و همکاران^{۱۲}، ۲۰۱۷؛ موکیالا و همکاران^{۱۳}، ۲۰۱۷)، اتخاذ گزارش یکپارچه (بانانوکا و همکاران^{۱۴}، ۲۰۱۹) و گزارش مالی اینترنتی (بانانوکا و همکاران، ۲۰۱۹؛ بانانوکا^{۱۵}، ۲۰۲۰؛ بانانوکا و همکاران، ۲۰۱۸). کاواسی و همکاران^{۱۶} (۲۰۲۰) تنها بر روی عنصر کیفیت حسابرسی خارجی در زنجیره گزارشگری مالی تمرکز کرده‌اند. محققانی مانند بانانوکا و همکاران (۲۰۱۸) استدلال کرده‌اند که گزارشگری مالی بخشی از پاسخگویی است و چنین مطالعاتی به طور کلی به مسئولیت‌پذیری بیشتر از کیفیت گزارشگری مالی توجه می‌کنند. با توجه به مطالب فوق سؤال اصلی این پژوهش این است که آیا حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیرگذار است؟

۲- چارچوب نظری و فرضیه‌های پژوهش

مطالعاتی که ویژگی‌های حاکمیت شرکتی را به کیفیت گزارشگری مالی مرتبط می‌کند، در اقتصادهای نوظهور به ویژه اوگاندا غیرمعمول است. نالونکج و همکاران^{۱۷} (۲۰۱۷) دریافتند که عملکرد نقش هیئت مدیره و تخصص مالی هیئت مدیره به طور قابل توجهی با کنترل‌های داخلی بر گزارشگری مالی مرتبط است در حالی که استقلال هیئت مدیره اینطور نیست. در مطالعه دیگری، نالونکج و همکاران (۲۰۱۸) دریافتند که حاکمیت شرکتی که توسط تخصص مالی هیئت مدیره، استقلال هیئت مدیره و عملکرد نقش هیئت مدیره اندازه‌گیری می‌شود، به طور قابل توجهی با انطباق با استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی مرتبط است. منصور و همکاران^{۱۸} (۲۰۱۳) در مطالعه خود، به این واقعیت اشاره می‌کنند که بدون حاکمیت شرکتی، مدیریت کلی شامل مدیریت مالی، تصمیم‌گیری و در واقع گزارشگری ممکن است به طور واقع بینانه به دست نیاید. حاکمیت شرکتی تأثیر زیادی بر عملکرد اساسی و رسمی هر کسب و کار دارد و در این بحث، مطالعه حاضر به راه‌هایی که حاکمیت شرکتی با عملکرد مالی مرتبط است، می‌پردازد.

مطالعه چنگزی و سعید^{۱۹} (۲۰۱۴) نشان می‌دهد که حاکمیت شرکتی پایه‌ای کلیدی سازمان‌ها برای بهره‌وری، مدیریت و کنترل بیشتر است و از این رو سهامداران مختلف به عملکرد و فرآیند گزارشگری مالی کمک زیادی می‌کنند. در بسیاری از شرکت‌ها، گزارش‌های مالی مبتنی بر تصمیمات بازیگران حاکمیت شرکتی است، اگرچه آن‌ها به اعتبار

11 Bananuka et al

12 Bakalikwira et al

13 Mukyala et al

14 Bananuka et al

15 Bananuka

16 Kaawaase et al

17 Nalukenge et al

18 Mansor et al

19 Changezi and Saeed

اطلاعات ثبت شده که توسط گزارش‌های مالی ارائه می‌شود، فراتر می‌روند. برای این دیدگاه، ممکن است توجه به این نکته ایده‌آل باشد که حاکمیت شرکتی و گزارشگری مالی مرتبط هستند. با این حال، نویسندگان فوق به طور خاص به بخش تولید توجه نکردند و از این رو استنباط آن‌ها ممکن است کاملاً منعکس کننده موقعیت در این بخش نباشد. تحقیقات قبلی به طور مداوم ارتباط قابل توجهی را بین مکانیسم‌های مختلف حاکمیت شرکتی و کیفیت ضعیف گزارشگری مالی، مانند مدیریت سود/دستکاری و تقلب در صورت‌های مالی نشان داده است (بیزلی و همکاران^{۲۰}، ۲۰۰۱). بانانوکا و همکاران (۲۰۱۹) مستند می‌کنند که عملکرد نقش هیئت‌مدیره به طور قابل توجهی با گزارش اینترنتی در اوگاندا مرتبط است. علاوه بر این، نالوکنج^{۲۱} (۲۰۲۰) دریافت که عملکرد نقش هیئت‌مدیره به طور قابل توجهی با الزامات افشای استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی در اوگاندا مرتبط است. در مطالعه دیگری در مورد پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی، بانانوکا و همکاران (۲۰۱۹) دریافتند که اثربخشی هیئت‌مدیره در مواردی که یکی از معیارها تخصص مالی بود به طور قابل توجهی با پذیرش IFRS در MFIs مرتبط است.

با توجه به بحث فوق، آشکار است که مکانیسم‌های حاکمیت شرکتی قبلی مانند داشتن یک هیئت‌مدیره مستقل با تخصص مالی که نقش‌های او را به طور موثر ایفا می‌کند، می‌تواند کیفیت صورت‌های مالی را بهبود بخشد.

روسی و بریوت (۲۰۱۶) مطالعه‌ای را در مورد چگونگی درک حسابرسان داخلی، مؤسسه حسابرسان داخلی، اعضای کمیته حسابرسی و حسابرسان خارجی از مفهوم کیفیت حسابرسی داخلی انجام دادند. از مطالعه خود، حسابرسان خارجی عمدتاً کیفیت حسابرسی داخلی را از دو زاویه می‌بینند. صلاحیت حسابرس داخلی و سطح استقلال عملکرد حسابرسی داخلی در حالی که مؤسسه حسابرسان داخلی کیفیت را مطابق با هنجارها و بهترین شیوه‌های ترویج شده توسط مؤسسه می‌داند. حسابرسان داخلی و اعضای کمیته حسابرسی، کیفیت حسابرسی داخلی را بر اساس نحوه درک مفید مدیریت از گزارش‌های حسابرسی داخلی تنظیم می‌کنند. تمامی ابعاد فوق (شایستگی، استقلال، انطباق با استانداردهای حرفه‌ای) در این مطالعه به عنوان معیارهای کیفیت حسابرسی داخلی در مطالعه ما گنجانده شده است. علاوه بر این، بانانوکا و همکاران (۲۰۱۸) حسابرسی داخلی کارآمد را به عنوان حسابرسی می‌داند که اثربخشی کنترل‌های داخلی را ارزیابی می‌کند، در مدیریت ریسک مشارکت می‌کند و از انطباق با قوانین و مقررات اطمینان می‌دهد. این بدان معناست که وقتی حسابرسی داخلی ظرفیت بررسی اثربخشی کنترل‌های داخلی و مشارکت در مدیریت ریسک را به دست آورد، آنگاه صلاحیت دارد. اگر کارکنان حسابرسی داخلی صالح، مستقل نباشند و استانداردهای حرفه‌ای را رعایت نکنند، نمی‌توانند نقش خود را ایفا کنند و در نتیجه کارکردی ندارند.

مطالعاتی که کیفیت حسابرسی داخلی را به کیفیت گزارشگری مالی مؤسسات مالی مرتبط می‌کند در کشورهای در حال توسعه به ویژه کشورهای آفریقایی کمیاب است. ادبیات موجود کیفیت حسابرسی داخلی را با کیفیت گزارشگری مالی با استفاده از شواهدی از کشورهای توسعه یافته مرتبط می‌کند. به عنوان مثال، پراویت و همکاران^{۲۲} (۲۰۰۶) به مطالعه ۲۱۸ شرکت ایالات متحده در فهرست عمومی در سال‌های ۲۰۰۰-۲۰۰۵ استفاده می‌کنند و نشان می‌دهند که کیفیت IAF مدیریت سود را محدود می‌کند. به گفته جول و همکاران (۲۰۱۳)، کیفیت حسابرسی داخلی به طور قابل توجهی با

20 Beasley et al

21 Nalukenge

22 Prawitt et al

اقلام تعهدی غیرعادی مرتبط است، اگر واحد حسابرسی داخلی فعالیت‌های خود را برون سپاری کند. با این حال، جول و همکاران (۲۰۱۳) خاطرنشان می‌کنند که اگر حسابرسی داخلی فعالیت‌های خود را برون سپاری نکند و ارتباطات سیاسی نداشته باشد، بین کیفیت حسابرسی داخلی و اقلام تعهدی غیرعادی رابطه منفی وجود دارد. جول و همکاران (۲۰۱۳) همچنین اشاره کردند که استقلال سازمانی حسابرسی داخلی، فعالیت‌های حسابرسی تمرکز مالی و سرمایه‌گذاری با درآمد کمتر و افزایش اقلام تعهدی غیرعادی مرتبط است. علاوه بر این، بانانوکا و همکاران (۲۰۱۸) دریافتند که عملکرد حسابرسی داخلی به طور قابل توجهی با مسئولیت‌پذیری شرکت‌های قانونی اوگاندا مرتبط است. این یافته‌ها به این معنی است که حسابرسی داخلی به خوبی انجام شده، مبنای گزارشگری مالی است.

پس می‌توان استدلال کرد که یک حسابرسی داخلی به خوبی انجام شده به سازمان کمک می‌کند تا با ارائه جزئیات سیستماتیک از آنچه در شرکت انجام می‌شود و چگونه باید باشد، به اهداف گزارشگری مالی خود دست یابد. حسابرسی داخلی که به عنوان ناظر عملیات مالی شرکت عمل می‌کند، شیوه‌های گزارشگری مالی را بهبود می‌بخشد.

۲-۱- پیشینه پژوهش

کاواسی و همکاران^{۲۳} (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان «حاکمیت شرکتی، کیفیت حسابرسی داخلی و کیفیت گزارشگری مالی» به بررسی رابطه بین ویژگی‌های حاکمیت شرکتی (تخصص هیئت‌مدیره، استقلال هیئت‌مدیره و عملکرد نقش هیئت‌مدیره)، کیفیت حسابرسی داخلی و کیفیت گزارشگری مالی با استفاده از شواهد از شرکت‌های اوگاندا پرداختند. نتایج نشان می‌دهند که تخصص هیئت‌مدیره و عملکرد نقش هیئت‌مدیره با کیفیت گزارشگری مالی ارتباط معناداری دارد. همچنین، کیفیت حسابرسی داخلی با کیفیت گزارشگری مالی ارتباط معناداری دارد. استقلال هیئت‌مدیره پیش‌بینی‌کننده قابل توجهی در کیفیت گزارشگری مالی نیست.

گامایونی^{۲۴} (۲۰۱۸) در پژوهشی در محیط آندونزی به بررسی تأثیر اثربخشی حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی پرداخته است. جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه و تحلیل آن به کمک معادلات ساختاری انجام شده است. نتیجه پژوهش حاکی از تأثیر بااهمیت اثربخشی حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی است.

گراس و همکاران^{۲۵} (۲۰۱۷) در پژوهشی در محیط آلمان به بررسی رابطه کیفیت حسابرسی داخلی با کیفیت گزارشگری مالی و کارایی حسابرسی مستقل پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهند در یک سیستم دوسطحی، حسابرسی داخلی با کیفیت بالا هم به کیفیت گزارشگری مالی و هم به کارایی حسابرسی مستقل کمک می‌کند. یافته‌های پژوهش از این فرضیه حمایت می‌کند که حسابرسی داخلی به عنوان عنصر اساسی حاکمیت شرکتی، مؤثر عمل می‌کند و نقش مهمی در گزارشگری مالی دارد. علاوه بر این، پژوهشگران دریافتند دارا بودن گواهینامه‌های حرفه‌ای توسط حسابرسان داخلی می‌تواند به افزایش کیفیت گزارشگری مالی و کاهش هزینه‌های حسابرسی مستقل (افزایش کارایی) منجر شود.

بهبهانی نیا و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «نظارت نهادهای ناظر بر حسابرسان مستقل، کیفیت حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی» به بررسی اثربخشی نظارت سازمان حسابرسی بر مؤسسات حسابرسی معتمد از طریق بررسی تأثیر آن بر کیفیت حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی پرداختند. ۸۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

23 Kaawaase et al

24 Gamayuni

25 Gros et al

در بازه زمانی ۱۳۸۰ الی ۱۳۹۷ به عنوان نمونه آماری انتخاب شد. نتایج پژوهش نشان داد که کیفیت حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌ها پس از اعمال نظارت سازمان بورس و اوراق بهادار نسبت به قبل از آن، به صورت قابل توجهی بهبود یافته است.

محسنی‌نیا و باباجانی (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» به بررسی ۱۰۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار برای سال مالی ۱۳۹۷ پرداختند. نتایج پژوهش، حاکی از آن است که کیفیت حسابرسی داخلی بر دو متغیر کیفیت گزارشگری مالی و عدم تقارن اطلاعاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تأثیر معناداری نداشته است؛ از این رو لازم است توجه جدی‌تری به مقوله کیفیت حسابرسی داخلی انجام شود و با اتخاذ سازوکارهای مناسب، زمینه ارتقای هرچه بیشتر کیفیت واحد حسابرسی داخلی شرکت‌ها فراهم شود.

حبیب‌زاده (۱۳۹۹) پژوهشی را با عنوان «تأثیر حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی با تأکید بر نقش کمیته حسابرسی» انجام داد. کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به عنوان جامعه آماری پژوهش بوده که با استفاده از اعمال یکسری محدودیت‌ها تعداد ۱۲۲ شرکت انتخاب شده و در دوره زمانی شش‌ساله بین سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ مورد پژوهش قرار گرفتند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر مستقیم و معنادار دارد. وجود کمیته حسابرسی، تأثیر مستقیم حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی را تقویت می‌کند.

نیکبخت و احمدخان بیگی (۱۳۹۷) در پژوهشی تحت عنوان «تأثیر حاکمیت شرکتی بر کیفیت گزارشگری مالی: رویکرد یکپارچه» به بررسی ساختار حاکمیت شرکتی و تأثیر آن بر کیفیت گزارشگری مالی در محیط بازار سرمایه ایران پرداختند. تعداد ۱۰۲ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۶ الی ۱۳۹۲ به عنوان نمونه آماری پژوهش پذیرفته شد. بر اساس نتایج آزمون‌های آماری، بین حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود دارد.

مهرانی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان «رابطه سازوکارهای راهبری شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی» به بررسی و تبیین رابطه بین راهبری شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. در این پژوهش تعداد ۱۰۰ شرکت طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۹ مورد مطالعه قرار گرفته و آزمون فرضیات با استفاده از رگرسیون چندگانه خطی انجام شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از وجود رابطه معنادار میان راهبری شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی است. به این صورت که با افزایش میزان متغیرهای راهبری شرکتی شاخص‌های کیفیت سود بهبود یافته و کیفیت گزارشگری مالی هم افزایش می‌یابد.

۲-۲- فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مبانی نظری مطرح شده، فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر هستند:

فرضیه اول: حاکمیت شرکتی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

فرضیه دوم: کیفیت حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

۳- روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع پژوهش‌های کاربردی است. پژوهش کاربردی، پژوهشی است که نظریه‌ها، قانونمندی‌ها، اصول و فنون را برای حل مسائل واقعی به کار می‌گیرد. همچنین این پژوهش از نوع پژوهش‌های همبستگی است، زیرا به دنبال یافتن ارتباط بین چندین متغیر است. روش‌شناسی پژوهش حاضر از نوع پس‌رویدادی است، بدین معنی که انجام پژوهش براساس اطلاعات گذشته انجام می‌شود. در این پژوهش به منظور انجام آزمون فرضیه‌ها از روش رگرسیون چندمتغیره و مدل‌های اقتصادسنجی بهره گرفته شده است. تحلیل‌های آماری از طریق نرم‌افزار آماری ایویوز انجام پذیرفت.

قلمرو زمانی این پژوهش، برای یک دوره هفت‌ساله از سال ۱۳۹۳ لغایت ۱۳۹۹ تعیین شده و قلمرو مکانی آن نیز کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که کلیه شرایط زیر را داشته باشند:

۱- اطلاعات صورت مالی آن‌ها از سال ۱۳۹۳ به‌طور کامل و پیوسته در دسترس باشد.

۲- جزو شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی و بیمه‌ای نباشند، زیرا ماهیت این شرکت‌ها با سایر شرکت‌های عضو بورس متفاوت است.

۳- همه داده‌های متغیرهای پژوهش برای شرکت‌های موردنظر قابل دسترس باشد.

۴- شرکت طی بازه زمانی پژوهش سال مالی خود را تغییر نداده باشد.

با توجه به شرایط فوق، از بین شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، ۱۰۸ شرکت به‌عنوان نمونه انتخاب شد؛ بنابراین مشاهدات ما برابر با ۷۵۶ سال - شرکت خواهد بود.

۳-۱- مدل و متغیرهای پژوهش

به‌منظور آزمون فرضیه اول از مدل رگرسیونی چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی طبق پژوهش کاواسی و همکاران (۲۰۲۱) برحسب رابطه زیر استفاده می‌شود:

$$FRQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 GOV_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 AGE_{it} + \beta_5 MTB_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در این مدل:

FRQ_{it} : کیفیت گزارشگری مالی شرکت i در سال t

GOV_{it} : حاکمیت شرکتی شرکت i در سال t

$SIZE_{it}$: اندازه شرکت i در سال t

LEV_{it} : اهرم مالی شرکت i در سال t

AGE_{it} : عمر شرکت i در سال t

MTB_{it} : رشد شرکت i در سال t

کلیه مفروضات پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد آزمون قرار می‌گیرد و به‌منظور آزمون فرضیه اول پژوهش، ضریب β_1 در نظر گرفته می‌شود و چنانچه در سطح اطمینان موردنظر مثبت و معنادار باشد فرضیه اول پژوهش رد نخواهد شد.

به‌منظور آزمون فرضیه دوم از مدل رگرسیونی چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی طبق پژوهش کاواسی و همکاران (۲۰۲۱) برحسب رابطه زیر استفاده می‌شود:

$$FRQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 IAQ_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 AGE_{it} + \beta_5 MTB_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در این مدل:

IAQ_{it} : کیفیت حسابداری داخلی شرکت i در سال t

به منظور آزمون فرضیه دوم پژوهش، ضریب β_1 در نظر گرفته می شود و چنانچه در سطح اطمینان مورد نظر مثبت و معنادار باشد فرضیه دوم پژوهش رد نخواهد شد.

متغیر وابسته

کیفیت گزارشگری مالی (FRQ): توان صورت های مالی در انتقال اطلاعات عملیات شرکت و به طور خاص، پیش بینی جریان های نقد مورد انتظار آن به سرمایه گذاران است (بیدل و همکاران^{۲۶}، ۲۰۰۹). برای محاسبه این معیار از مدل کاسزینک (۱۹۹۹) مطابق با رابطه زیر استفاده می شود که این مدل در زمینه کیفیت گزارشگری مالی بسیار مورد استفاده قرار گرفته است.

$$TA_{it} = \beta_0 + \beta_1 \Delta SALES_{it} + \beta_2 PPE_{it} + \beta_3 \Delta CFO_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$TA = (\Delta CA - \Delta CASH) - (\Delta CL - \Delta STD)$$

در آن TA نماینده کل اقلام تعهدی، جریان نقدی عملیاتی، $\Delta SALES$ تغییرات فروش، PPE ناخالص دارایی های ثابت مشهود، ΔCFO تغییر در جریان نقد عملیاتی، ΔCA تغییر در دارایی های جاری، $\Delta CASH$ تغییر در وجوه نقد، ΔCL تغییر در بدهی های جاری و ΔSTD تغییر در درآمد می باشد.

به منظور همگن و استاندارد شدن داده ها در سطح شرکت های مختلف، همه متغیرها بر جمع کل دارایی های ابتدای سال تقسیم می شود. متغیر E جمله ای پسماند است نشان دهنده کیفیت گزارشگری مالی است. به منظور تفسیر بهتر نتایج، مقدار آن در منفی یک ضرب می شود، بدین ترتیب، مقدار بالاتر نشانگر کیفیت گزارشگری بیشتر است (گومایز و بالستا^{۲۷}، ۲۰۱۴).

متغیرهای مستقل

حاکمیت شرکتی (GOV_{it}): به منظور محاسبه حاکمیت شرکتی، به پیروی از پژوهش های نورواتی و همکاران^{۲۸} (۲۰۱۰) و نتم و همکاران^{۲۹} (۲۰۱۳) از معیار استقلال هیئت مدیره بهره گرفته شده است. جهت محاسبه آن از نسبت اعضای غیرموظف هیئت مدیره به کل اعضای هیئت مدیره استفاده شده است.

کیفیت حسابداری داخلی (IAQ_{it}): از معیار مدت تصدی حسابرسان داخلی مطابق با پژوهش های داس و پاندیت^{۳۰} (۲۰۱۰) و کامران و همکاران^{۳۱} (۲۰۰۵) استفاده می شود. چنانچه حسابرس بیش از ۳ سال حسابرس داخلی شرکت صاحبکار باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر منظور می شود.

متغیرهای کنترلی

اندازه شرکت ($SIZE_{it}$): جهت محاسبه اندازه شرکت از لگاریتم طبیعی کل دارایی ها در پایان سال مالی استفاده می شود.

اهرم مالی (LEV_{it}): برای محاسبه اهرم مالی از نسبت کل بدهی ها به کل دارایی ها در پایان سال مالی استفاده می گردد.

26 Biddle et al

27 Gomariz and Ballesta

28 Nurwati et al

29 Ntim et al

30 Das and Pandit

31 Cameran et al

عمر شرکت (AGE_{it}): برابر با لگاریتم طبیعی تعداد سال‌هایی است که شرکت در بورس اوراق بهادار تهران پذیرش شده است.

رشد شرکت (MTB_{it}): از نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام شرکت محاسبه می‌شود.

۴- یافته‌های پژوهش

۴-۱- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

به منظور بررسی مشخصات عمومی متغیرها و تجزیه و تحلیل دقیق آن‌ها، آشنایی با آمار توصیفی مربوط به متغیرها لازم است. جدول شماره (۱)، آمار توصیفی داده‌های مربوط به متغیرهای مورد استفاده در پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۱. آمار توصیفی

پنل متغیرهای پیوسته						
مشاهده	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	میان	میانگین	متغیر
۷۵۶	۰/۱۷۰	-۰/۵۵۴	۰/۴۳۷	۰/۰۴۴	۰/۰۱۲	کیفیت گزارشگری مالی
۷۵۶	۰/۱۹۰	۰	۱	۰/۶	۰/۶۵۶	حاکمیت شرکتی
۷۵۶	۱/۳۶۶	۱۱/۱۱۶	۲۱/۱۳۹	۱۴/۵۷۹	۱۴/۶۱۰	اندازه شرکت
۷۵۶	۰/۱۹۷	۰/۱۲۷	۰/۹۴۲	۰/۵۳۸	۰/۵۳۸	اهرم مالی
۷۵۶	۰/۴۵۲	۱/۱۷۸	۴/۲۵۸	۳/۱۳۵	۳/۱۳۴	عمر شرکت
۷۵۶	۲/۱۸۱	۰/۸۹۳	۸/۲۷۱	۲/۵۸۴	۳/۳۴۰	رشد شرکت
پنل متغیرهای گسسته						
مشاهده	درصد صفر		درصد یک		متغیر	
۷۵۶	۶۵/۷۴		۳۴/۲۶		کیفیت حسابرسی داخلی	

مهم‌ترین شاخص مرکزی میانگین است که نشان‌دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص مناسبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌ها می‌باشد. همان‌طور که در جدول (۴-۱) می‌توان مشاهده کرد، میانگین کیفیت گزارشگری مالی برابر با ۰/۰۱۲ است. میانگین متغیر حاکمیت شرکتی برابر با ۰/۶۵۶ است که نشان می‌دهد حدود ۶۵ درصد از مشاهدات (شرکت - سال) دارای استقلال در هیئت‌مدیره هستند. متوسط کیفیت حسابرسی داخلی برابر با ۳۴ درصد است. میانگین متغیر اهرم مالی برابر ۰/۵۳۸ است که نشان می‌دهد شرکت‌ها حدود ۵۳ درصد منابع مالی خود را، از طریق بدهی تأمین می‌کنند، می‌توان عنوان کرد که ۵۳ درصد از شرکت‌ها ریسک مالی بالایی را پذیرفته‌اند. همچنین، رشد شرکت برابر با ۳/۳۴۰ است.

۴-۲- همبستگی متغیرها

همبستگی بیانگر شدت وابستگی دو متغیر و جهت وابستگی بین آن‌ها است. اگر مقدار به‌دست‌آمده مثبت باشد به معنی این است که تغییرات دو متغیر به‌طور هم‌جهت اتفاق می‌افتد، اگر مقدار ضریب همبستگی منفی شد یعنی اینکه دو متغیر در جهت عکس هم عمل می‌کنند و اگر مقدار به‌دست‌آمده صفر شد نشان می‌دهد که هیچ رابطه‌ای بین دو متغیر وجود ندارد (گجراتی^{۳۲}، ۱۹۹۵). نتایج آزمون در جدول شماره (۲) ارائه شده است.

جدول ۲. همبستگی بین متغیرها

	FRQ	GOV	IAQ	SIZE	LEV	AGE	MTB
FRQ	۱/۰۰۰						
GOV	۰/۰۳۰	۱/۰۰۰					
IAQ	۰/۰۱۱	-۰/۰۰۲	۱/۰۰۰				
SIZE	-۰/۲۴۲*	-۰/۰۷۶*	۰/۰۸۸*	۱/۰۰۰			
LEV	۰/۲۹۳*	-۰/۰۵۵	-۰/۰۰۷	-۰/۰۳۹	۱/۰۰۰		
AGE	-۰/۰۸۳*	-۰/۱۴۱*	۰/۰۱۹	۰/۱۳۵*	-۰/۰۸۰*	۱/۰۰۰	
MTB	۰/۲۵۲*	۰/۰۱۱	۰/۰۸۰*	۰/۱۰۴*	-۰/۰۱۷	۰/۰۷۱*	۱/۰۰۰

* معناداری در سطح ۹۵ درصد

۳-۴- بررسی عدم خودهمبستگی

برای بررسی عدم خودهمبستگی در نتایج مدل رگرسیونی از آماره دوربین - واتسون استفاده شده است. به طوری که اگر آماره دوربین - واتسون بین ۱/۵ تا ۲/۵ باشد خودهمبستگی در مدل وجود ندارد. خلاصه نتایج این آزمون در جدول شماره (۳) ارائه شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون دوربین - واتسون

مدل	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	دوربین - واتسون	آماره F	سطح معناداری
اول	۰/۴۲۸	۰/۴۲۳	۱/۹۷۷	۴۴/۴۲۱	۰/۰۰۰
دوم	۰/۴۲۶	۰/۴۲۱	۱/۹۷۵	۴۴/۰۲۰	۰/۰۰۰

۴-۴- همسانی واریانس خطاهای مدل

برای بررسی همسان بودن واریانس خطاهای مدل از آزمون وایت استفاده شده است. نتایج حاصل از انجام آزمون وایت به شرح جدول شماره (۴) است.

جدول ۴. نتیجه آزمون وایت

مدل	آماره	احتمال	نتیجه
اول	۷/۴۳۶	۰/۰۰۰	ناهمسانی واریانس
دوم	۶/۹۰۱	۰/۰۰۰	ناهمسانی واریانس

۵-۴- آزمون هم خطی

برای تعیین هم خطی بین متغیرهای مستقل و کنترلی از عامل تورم واریانس (VIF) استفاده می شود. وقتی که شاخص تورم واریانس کمتر از ۵ باشد، نشان دهنده عدم وجود هم خطی می باشد. نتایج در جدول شماره (۵) ارائه شده است.

جدول ۵. آزمون همخطی بین متغیرها

نماد	متغیر	فرضیه اول	فرضیه دوم
GOV	حاکمیت شرکتی	۱/۰۲	عامل تورم واریانس
IAQ	کیفیت حسابداری داخلی		۱/۰۱
SIZE	اندازه شرکت	۱/۰۲	۱/۰۳
LEV	اهرم مالی	۱/۰۱	۱/۰۰
AGE	عمر شرکت	۱/۰۴	۱/۰۲
MTB	رشد شرکت	۱/۰۱	۱/۰۱

۴-۶- آزمون تعیین نوع داده‌ها

به منظور انتخاب بین روش داده‌های تابلویی و تلفیقی در برآورد مدل، از آزمون اف لیمر استفاده شده است. برای بررسی نتایج اف لیمر، در صورتی که احتمال آمار اف بیشتر از ۰/۰۵ باشد، باید از روش داده‌های تلفیقی استفاده کرد، در غیر این صورت از روش داده‌های تابلویی استفاده می‌شود.

در صورت پذیرفته شده روش داده‌های تابلویی، سپس باید آزمون هاسمن را جهت انتخاب بین روش اثرات تصادفی یا ثابت بکار برد. در آزمون هاسمن، در صورتی که احتمال آماره کای دو بیشتر از ۰/۰۵ باشد، باید از روش اثرات تصادفی و در غیر این صورت از روش اثرات ثابت استفاده شود. خلاصه نتایج آزمون اف لیمر و هاسمن در جدول شماره (۶) ارائه شده است. با توجه به نتایج جدول شماره (۶)، از مدل اثرات ثابت استفاده شده است.

جدول ۶. آزمون اف لیمر و هاسمن

آزمون اف لیمر		آزمون هاسمن	
مدل	آماره F لیمر	احتمال	نتیجه
اول	۴/۵۳۶	۰/۰۰۰	تابلویی
دوم	۴/۸۳۷	۰/۰۰۰	تابلویی

۴-۷- تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از برآورد مدل

فرضیه اول

جدول شماره (۷) نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول پژوهش را با استفاده از مدل رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی نشان می‌دهد.

جدول ۷. نتایج آزمون فرضیه اول

متغیر	نماد متغیر	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	احتمال آماره t
حاکمیت شرکتی	GOV	۰/۰۸۸	۰/۰۳۲	۲/۷۰	۰/۰۰۷
اندازه شرکت	SIZE	-۰/۰۳۱	۰/۰۰۴	-۶/۸۷	۰/۰۰۰
اهرم مالی	LEV	۰/۳۰۶	۰/۰۳۰	۹/۹۳	۰/۰۰۰
عمر شرکت	AGE	-۰/۰۲۹	۰/۰۱۳	-۲/۱۱	۰/۰۳۵
رشد شرکت	MTB	-۰/۰۱۴	۰/۰۰۲	-۶/۲۹	۰/۰۰۰
مقدار ثابت	C	۰/۳۷۷	۰/۰۸۴	۴/۴۹	۰/۰۰۰
ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	آماره F	احتمال آماره F		
۰/۴۲۸	۰/۴۲۳	۴۴/۴۲۱	۰/۰۰۰		

در بررسی معنی دار بودن کلی مدل، با توجه به اینکه مقدار احتمال آماره F از ۰/۰۵ کوچکتر می باشد (۰/۰۰۰) با اطمینان ۹۵ درصد معنی دار بودن کلی مدل تأیید می شود. ضریب تعیین تعدیل شده مدل نیز گویای آن است که ۴۲ درصد از تغییرات کیفیت گزارشگری مالی توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می شود؛ بر اساس نتایج ارائه شده در جدول شماره (۷)، سطح معنی داری آماره t مربوط به متغیر حاکمیت شرکتی کوچکتر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۰۷) یعنی معنی دار است، ضریب آن (۰/۰۸۸) مثبت می باشد؛ بنابراین می توان گفت که بین حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

فرضیه دوم

جدول شماره (۸) نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم پژوهش را با استفاده از مدل رگرسیون چند گانه مبتنی بر داده های ترکیبی نشان می دهد.

جدول ۸. نتایج آزمون فرضیه اول

متغیر	نماد متغیر	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	احتمال آماره t
کیفیت حسابرسی داخلی	IAQ	۰/۰۳۱	۰/۰۱۳	۲/۳۹	۰/۰۱۶
اندازه شرکت	SIZE	-۰/۰۳۳	۰/۰۰۴	-۷/۲۱	۰/۰۰۰
اهرم مالی	LEV	۰/۳۰۱	۰/۰۳۰	۹/۷۷	۰/۰۰۰
عمر شرکت	AGE	-۰/۰۳۴	۰/۰۱۳	-۲/۵۱	۰/۰۱۲
رشد شرکت	MTB	-۰/۰۱۴	۰/۰۰۲	-۶/۴۰	۰/۰۰۰
مقدار ثابت	C	۰/۴۶۹	۰/۰۷۷	۶/۰۵	۰/۰۰۰
ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	آماره F	احتمال آماره F		
۰/۴۲۶	۰/۴۲۱	۴۴/۰۲۰	۰/۰۰۰		

در بررسی معنی دار بودن کلی مدل، با توجه به اینکه مقدار احتمال آماره F از ۰/۰۵ کوچکتر می باشد (۰/۰۰۰) با اطمینان ۹۵ درصد معنی دار بودن کلی مدل تأیید می شود. ضریب تعیین تعدیل شده مدل نیز گویای آن است که ۴۲ درصد از تغییرات کیفیت گزارشگری مالی توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می شود؛ بر اساس نتایج ارائه شده در جدول شماره (۷)، سطح معنی داری آماره t مربوط به متغیر کیفیت حسابرسی داخلی کوچکتر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۱۶) یعنی

معنی دار است، ضریب آن (۰/۰۳۱) مثبت می‌باشد؛ بنابراین می‌توان گفت که بین کیفیت حسابرسی داخلی و کیفیت گزارشگری مالی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

۵- بحث و نتیجه گیری

حاکمیت شرکتی که توسط تخصص مالی هیئت‌مدیره، استقلال هیئت‌مدیره و عملکرد نقش هیئت‌مدیره اندازه‌گیری می‌شود، به طور قابل توجهی با انطباق با استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی مرتبط است. بدون حاکمیت شرکتی، مدیریت کلی شامل مدیریت مالی، تصمیم‌گیری و در واقع گزارشگری ممکن است به طور واقع بینانه به دست نیاید. حاکمیت شرکتی پایه‌ای کلیدی سازمان‌ها برای بهره‌وری، مدیریت و کنترل بیشتر است و از این رو سهامداران مختلف به عملکرد و فرآیند گزارشگری مالی کمک زیادی می‌کنند. در بسیاری از شرکت‌ها، گزارش‌های مالی مبتنی بر تصمیمات بازیگران حاکمیت شرکتی است، اگرچه آن‌ها به اعتبار اطلاعات ثبت شده که توسط گزارش‌های مالی ارائه می‌شود، فراتر می‌روند. برای این دیدگاه، ممکن است توجه به این نکته ایده‌آل باشد که حاکمیت شرکتی و گزارشگری مالی مرتبط هستند؛ بنابراین، مکانیسم‌های حاکمیت شرکتی قبلی مانند داشتن یک هیئت‌مدیره مستقل با تخصص مالی که نقش‌های او را به طور موثر ایفا می‌کند، می‌تواند کیفیت صورت‌های مالی را بهبود بخشد. حساب‌برسان خارجی عمدتاً کیفیت حسابرسی داخلی را از دو زاویه می‌بینند. صلاحیت حساب‌برسان داخلی و سطح استقلال عملکرد حساب‌برسی داخلی در حالی که مؤسسه حساب‌برسان داخلی کیفیت را مطابق با هنجارها و بهترین شیوه‌های ترویج شده توسط مؤسسه می‌داند. حساب‌برسان داخلی و اعضای کمیته حساب‌برسی، کیفیت حساب‌برسی داخلی را بر اساس نحوه درک مفید مدیریت از گزارش‌های حساب‌برسی داخلی تنظیم می‌کنند. کیفیت حساب‌برسی داخلی به طور قابل توجهی با اقلام تعهدی غیرعادی مرتبط است، اگر حساب‌برسی داخلی فعالیت‌های خود را برون‌سپاری نکند و ارتباطات سیاسی نداشته باشد، بین کیفیت حساب‌برسی داخلی و اقلام تعهدی غیرعادی رابطه منفی وجود دارد. همچنین، استقلال سازمانی حساب‌برسی داخلی، فعالیت‌های حساب‌برسی تمرکز مالی و سرمایه‌گذاری با درآمد کمتر و افزایش اقلام تعهدی غیرعادی مرتبط است. این یافته‌ها به این معنی است که حساب‌برسی داخلی به خوبی انجام شده، مبنای گزارشگری مالی است. پس می‌توان استدلال کرد که یک حساب‌برسی داخلی به خوبی انجام شده به سازمان کمک می‌کند تا با ارائه جزئیات سیستماتیک از آنچه در شرکت انجام می‌شود و چگونه باید باشد، به اهداف گزارشگری مالی خود دست یابد. حساب‌برسی داخلی که به عنوان ناظر عملیات مالی شرکت عمل می‌کند، شیوه‌های گزارشگری مالی را بهبود می‌بخشد. از این رو هدف اول بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر کیفیت گزارشگری مالی بود که با توجه به نتایج بدست آمده مشاهده شد تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت گزارشگری مالی دارد و نتایج این پژوهش با پژوهش‌های کاواسی و همکاران (۲۰۲۱)، مهرفر و همکاران (۱۳۹۹)، زارعی و زندی (۱۳۹۸)، نیکبخت و احمد خان بیگی (۱۳۹۷)، مهدوی و کرمانی (۱۳۹۴) و مهرانی و همکاران (۱۳۹۳) همسو است. هدف دوم به بررسی تأثیر کیفیت حساب‌برسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی بود که تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت گزارشگری مالی دارد و نتایج این پژوهش با پژوهش‌های کاواسی و همکاران (۲۰۲۱)، گامایونی (۲۰۱۸)، گراس و همکاران (۲۰۱۷)، ابوت و همکاران (۲۰۱۶)، محسنی نیا و باباجانی (۱۳۹۹)، حبیب زاده (۱۳۹۹) و نخعی و حیدری نسب (۱۳۹۸) همسو است.

۱-۵- پیشنهادهای کاربردی

در راستای پژوهش انجام شده و نتایج به دست آمده از آن برخی از پیشنهادها پژوهش به شرح زیر بیان می‌شود: سازمان بورس و اوراق بهادار تهران باید از طریق نظارت بیشتر بر کیفیت و نه تنها کمیت و ارائه به‌موقع گزارش‌های مالی تهیه شده توسط شرکت‌های فعال در بازار و همچنین روابط نمایندگی حاکم در این شرکت‌ها آن‌ها را ملزم به ارائه اطلاعاتی دقیق، واقعی و با کیفیت نماید.

به سرمایه‌گذاران، سهامداران و مدیران پیشنهاد می‌شود که با مفهوم کیفیت گزارشگری مالی بیشتر آشنا شده و در تصمیم‌گیری‌ها به آن توجه داشته باشند.

پیشنهاد می‌شود نهادهای تدوین‌کننده استانداردهای حسابداری نظیر سازمان حسابرسی، استانداردها را به سمتی پیش برند که منجر به افزایش کیفیت گزارشگری مالی و به تبع آن کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و افزایش کارایی سرمایه‌گذاری گردد. به سرمایه‌گذاران نیز پیشنهاد می‌گردد به‌منظور اجتناب از ریسک بالاتر، در سهام شرکت‌هایی سرمایه‌گذاری نمایند که کیفیت گزارشگری مالی آن‌ها بالاتر و سهم سرمایه‌گذاری‌های کوتاه‌مدت از کل بدهی‌ها در آن‌ها بیشتر باشد.

پیشنهاد می‌گردد در شرکت‌ها استقلال هیئت‌مدیره با دادن اختیارات مناسب در مورد تصمیم‌گیری برای شرکت تقویت گردد تا این امر سبب بهبود عملکرد شرکت شود.

سازمان بورس و اوراق بهادار به‌عنوان نهاد قانون‌گذار در تدوین قوانین و مقررات مربوط به حاکمیت شرکتی و انجام امور نظارتی توجه بیشتری را به شرکت‌هایی که دارای حاکمیت شرکتی ضعیف هستند، معطوف دارد. ایجاد نظام حاکمیت شرکتی بهتر به کیفیت بهتر صورت‌های مالی و کنترل داخلی قوی‌تر می‌انجامد و این موضوع حساب‌رسان را قادر می‌سازد قیمت ریسک حسابرسی و در نتیجه حق‌الزحمه حسابرسی را کاهش دهند. سازمان بورس و اوراق بهادار باید با تقویت ابزارهای نظارتی و سایر سازوکارهای مناسب، ارتقای کیفیت واحد حسابرسی داخلی شرکت‌های تحت نظارت را بهبود دهد.

۲-۵- پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی

طی انجام هر پژوهش، ابعاد گسترده‌تر و تازه‌تری از موضوع نمایان می‌شود که می‌تواند نقطه آغازی برای پژوهش‌های بعدی باشد؛ بنابراین، با توجه به نتایج حاصل از پژوهش پیشنهادهای زیر برای پژوهش‌های بعدی ارائه می‌شود:

۱. بررسی تأثیر مشکلات نمایندگی بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی
۲. بررسی تأثیر مشکلات نمایندگی بر رابطه بین کیفیت حسابرسی داخلی و کیفیت گزارشگری مالی
۳. بررسی تأثیر عدم تقارن اطلاعاتی بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی
۴. بررسی تأثیر عدم تقارن اطلاعاتی بر رابطه بین کیفیت حسابرسی داخلی و کیفیت گزارشگری مالی
۵. بررسی این پژوهش نمونه‌ای از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار را مورد بررسی قرار داد. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی این بررسی با لحاظ کردن نوع صنعت آزمون گردد.

۶- منابع

۱. بهبهانی نیا، پریسا سادت؛ ولی زاده لاریجانی، اعظم؛ ولی زاده لاریجانی، عطیه. (۱۴۰۰). نظارت نهادهای ناظر بر حسابرسان مستقل، کیفیت حسابداری و کیفیت گزارشگری مالی. فصلنامه بورس اوراق بهادار، (۵۳)، ۴۱-۶۲.
۲. حبیب زاده، علی. (۱۳۹۹). تأثیر حسابرسان داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی با تأکید بر نقش کمیته حسابداری. فصلنامه چشم انداز حسابداری و مدیریت، ۳ (۲۸)، ۲۶-۴۰.
۳. محسنی نیا، سعید؛ باباجانی، جعفر. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر کیفیت حسابداری داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش های حسابداری مالی، ۱۲ (۱۴)، ۱۹-۳۸.
۴. مهرانی، کاوه؛ بیک بشرویه، سلمان؛ شهیدی، زهره. (۱۳۹۳). رابطه ساز و کارهای راهبری شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی. پژوهش حسابداری، (۱۲)، ۱-۱۹.
۵. نیکبخت، مصطفی؛ احمد خان بیگی، مصطفی. (۱۳۹۷). تأثیر حاکمیت شرکتی بر کیفیت گزارشگری مالی: رویکرد یکپارچه. فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابداری، ۲۵ (۳)، ۴۳۳-۴۵۵.
6. Bakalikwira, L., Bananuka, J., Kaawaase Kigongo, T., Musimenta, D. and Mukyala, V. (2017), "Accountability in the public health care systems: a developing economy perspective", *Cogent Business and Management*, Vol. 4 No. 1, pp. 1-14.
7. Bananuka, J. (2020), "Intellectual capital, isomorphic forces and internet financial reporting: evidence from Uganda's financial services firms", *Journal of Economic and Administrative Sciences*, Vol. 36 No. 2, pp. 110-133.
8. Bananuka, J., Night, S., Ngoma, M. and Najjemba, G.M. (2019), "Internet financial reporting adoption: exploring the influence of board role performance and isomorphic forces", *Journal of Economics, Finance and Administrative Science*, Vol. 24 No. 48, pp. 266-287.
9. Bananuka, J., Nkundabanyanga, S.K., Nalukenge, I. and Kaawaase, T.K. (2018), "Internal audit Function, audit committee effectiveness and accountability in the Ugandan statutory corporations", *Journal of Financial Reporting and Accounting*, Vol. 16 No. 1, pp. 138-157.
10. Beasley, M. and Petroni, K. (2001), "Board independence and audit firm type", *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, Vol. 20 No. 1, pp. 97-114.
11. Biddle, G. C., Hilary, G. and Verdi, R. S. (2009). How does Financial Reporting Quality Improve Investment Efficiency?. *Journal of Accounting and Economics*, 48: 112-131.
12. Cameran, M., Di Vincenzo, D. & Merlotti, E. (2005). The audit firm rotation rule: A review of the literature. Working paper, Bocconi University.
13. Changezi, N.I. and Saeed, A. (2014), "Impact of corporate governance framework on the organizational performance", *IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM)*, Vol. 16 No. 1, pp. 73-78.
14. Chan-Jane, L., Tawei, W. and Chae-Jung, P. (2015), "Financial reporting quality and investment decisions for family firms", *Asia Pacific Journal of Management*, Vol. 3 No. 4, pp. 1-34.
15. Chen, F., Li, Q. and Wang, Z. (2011), "Financial reporting quality and investment efficiency of private firms in emerging markets", *The Accounting Review*, Vol. 86 No. 4, pp. 1255-1288.
16. Das, S. and Pandit, S. (2010), "Audit Quality, Life-Cycle Stage and the Investment Efficiency of the Firm". [Online] Available: WWW.SSRN.COM.
17. Gamayuni, R. R. (2018). The Effect of Internal Audit Function Effectiveness and Implementation of Accrual Based Government Accounting Standard on Financial Reporting Quality, *Review of Integrative Business and Economics Research*, Vol. 7, Supplementary Issue 1, PP 46-58.
18. Gomariz, F. C. & Ballesta, j. (2014). Financial Reporting Quality, Debt Maturity and Investment Efficiency. *Journal of Banking & Finance*, Vol.40, Pp. 494-506.
19. Gros, M. Koch, S., & Wallek, C. (2017). Internal audit function quality and financial reporting: results of a survey on German listed companies, *Journal of Management & Governance*, June, Volume 21, Issue 2, pp 291-329.

20. IFRS (2020), "Conceptual framework for financial reporting", available at: <https://www.ifrs.org/-/media/project/conceptual-framework/fact-sheet-project-summary-and-feedback-statement/conceptual-framework-project-summary.pdf> (accessed 20 June 2020).
21. International Accounting Standards Board, IASB (2013), "Prospects of application of international standards in financial reporting by small and medium-size businesses in Georgia", *International Journal of Business Administration*, Vol. 9 No. 2, pp. 3-22.
22. Johl, K.S., Subramaniam, N. and Cooper, B. (2013), "Internal audit function, board quality and financial reporting quality: evidence from Malaysia", *Managerial Auditing Journal*, Vol. 28 No. 9, pp. 780-814.
23. Kaawaase, T.K., Assad, M.J., Kitindi, E.G. and Nkundabanyanga, S.K. (2016), "Audit quality differences amongst audit firms in a developing economy: the case of Uganda", *Journal of Accounting in Emerging Economies*, Vol. 6 No. 3, pp. 269-290.
24. Kaawaase, T.K., Bananuka, J., Kwizina, T.P. and Nabaweesi, J. (2020), "Intellectual capital and performance of small and medium audit practices: the interactive effects of professionalism", *Journal of Accounting in Emerging Economies*, Vol. 10 No. 2, pp. 165-189.
25. Kaawaase, T.K., Nairuba, C., Akankunda, B. and Bananuka, J. (2021), "Corporate governance, internal audit quality and financial reporting quality of financial institutions", *Asian Journal of Accounting Research*, Vol. 6 No. 3, pp. 348-366. <https://doi.org/10.1108/AJAR-11-2020-0117>.
26. Mansor, N., Che-Ahmad, A., Ahmad-Zaluki, N.A. and Osman, A.H. (2013), "Corporate governance and earnings management: a study on the Malaysian family and non-family owned PLCs", *Procedia Economics and Finance*, Vol. 7, pp. 221-229.
27. Mukyala, V., Bananuka, J., Basuuta, M., Tumwebaze, Z. and Bakalikwira, L. (2017), "Accountability of local government authorities: a developing economy perspective", *African Journal of Business Management*, Vol. 11 No. 12, pp. 266-274.
28. Nalukenge, I. (2020), "Board role performance and compliance with IFRS disclosure requirements among microfinance institutions in Uganda", *International Journal of Law and Management*, Vol. 62 No. 1, pp. 47-66.
29. Nalukenge, I., Nkundabanyanga, S.K. and Ntayi, J.M. (2018), "Corporate governance, ethics, internal controls and compliance with IFRS", *Journal of Financial Reporting and Accounting*, Vol. 16 No. 4, pp. 764-786.
30. Nalukenge, I., Tauringana, V. and Ntayi, J.M. (2017), "Corporate governance and internal controls over financial reporting in Ugandan MFIs", *Journal of Accounting in Emerging Economies*, Vol. 7 No. 3, pp. 294-317.
31. Ntim, C.G., Lindop, S. & Thomas, D.A. (2013). Corporate Fovernance and Risk Reporting in South Africa: A Study of Corporate Risk Disclosures in the Preand Post-2007/2008 Global Financial Crisis Periods. *International Review of Financial Analysis*, 30: 363-383.
32. Nurwati A. et al. (2010). Corporate Governance and Earnings Forecasts Accuracy, *Asian Review of Accounting* Vol. 18 No. 1, 50-67.
33. Prawitt, D., Smith, J. and Wood, D. (2006), *Internal Audit Function Characteristics and Earnings Management*, Working paper, Brigham Young University (July).
34. PwC (2018), "Pulling fraud out of the shadows: global economic Crime and fraud survey 2018", available at: <https://www.pwc.com/gx/en/services/advisory/forensics/economic-crime-survey.html#cta-1> (accessed 14 February 2019).
35. Roussy, M. and Brivot, M. (2016), "Internal audit quality: a polysemous notion?", *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, Vol. 29 No. 5, pp. 714-738.

Investigating the Effect of Corporate Governance and Internal Audit Quality on the Financial Reporting Quality

Samaneh Arvahi¹
Ehsan Rajae Zadeh Harandi^{*2}

Date of Receipt: 2022/02/25 Date of Issue: 2022/03/26

Abstract

Companies, as economic units, are always looking for profitability and gaining more wealth. For various reasons, the most important of which is the separation of ownership from management, in addition to the task of conducting economic activity, companies are also responsible for responding to people outside the company. The most effective form of accountability, based on empirical evidence, is financial reporting. The financial reporting quality reflects the accuracy of financial statements in providing information about the company's operations, especially expected cash flows, in order to inform investors. Therefore, studying the factors affecting the financial reporting quality is important. Based on the above, the present study investigates the effect of corporate governance and the internal audit quality on the financial reporting quality in companies listed on the Tehran Stock Exchange. In order to achieve the above objectives, two hypotheses were formulated. Therefore, in order to test the research hypothesis, a sample of 108 firms was selected from the firms listed in Tehran Stock Exchange during the period 2014 to 2020. Multivariate regression model based on combined data was used to test the research hypothesis. The results of this study show that there is a positive relationship between corporate governance and the financial reporting quality, which means that with increasing corporate governance, the financial reporting quality will increase; In addition, there is a positive and significant relationship between the internal audit quality and the financial reporting quality, which means that with increasing the internal audit quality, the financial reporting quality will increase.

Keyword

Financial Reporting Quality, Corporate Governance, Internal Audit Quality

1. Master of Accounting, University of Shahid Ashrafi, Esfahan, Iran (sam_acc_22@yahoo.com).
2. Master of Accounting, University of Shahab Danesh, Qom, Iran (*Corresponding Author: ehsanrajaezadeh@yahoo.com).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی